

УДК 32.329

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.29.27>

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ РУХИ ТА ПОЛІТИЧНІ АСОЦІАЦІЇ У ПРОЦЕСІ КОНСОЛІДАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ. ПРОБЛЕМА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

Ольга Моргунюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті проаналізовано роль суспільно-політичних рухів та політичних асоціацій у розвитку політичних партій як у демократичних суспільствах, так і у тих, що перебувають у процесі демократизації. Зокрема, це питання розглядається в рамках аналізу теорії розвитку партій С. Гантінгтона. Особлива увага також відведена взаєминам, які всі три організації зберігають між собою в процесі консолідації демократії, де суспільно-політичні рухи та політичні асоціації можуть бути як джерелом походження політичної партії, так і співіснувати з нею; також політичні асоціації можуть виникати як частина певного суспільно-політичного руху. Оскільки лінії, що позначають розмежування у визначеннях понять «політична партія», «суспільно-політичний рух» та «політична асоціація», є нечіткими, окрема увага відведена порівнянню двох пар понять: «політична партія» і «суспільно-політичний рух» та «політична партія» і «політична асоціація». У контексті першої пари виділено поняття «партій-рухів», запропоноване німецько-американським політологом Г. Кітшельтом. У контексті другої розглянуто три типи відмінностей, що характеризують різницю між політичною асоціацією та місцевою партією. Оскільки немає єдиного визначення понять «політична партія» та «суспільно-політичний рух», то стаття аналізує їх у контексті різних підходів. Так, до уваги береться структурний підхід до визначення політичних партій М. Дюверже, структурно-функціональний З. Нейманна та електоральний Дж. Сарторі. У контексті визначення поняття «суспільно-політичний рух» враховано визначення Ч. Тіллі, Дж. Маркоффа та І. Гомзи. Як результат запропоновано індикатори, завдяки яким можна окреслити різницю між усіма трьома поняттями та концептуалізувати поняття політичної партії. Чотири індикатори (структура, функції, мета та обсяг політичних інтересів) дають можливість визначити, чи організація є політичною партією, чи все ще залишається суспільно-політичним рухом або політичною асоціацією. У статті також подано таблицю порівняння понять «політична партія», «суспільно-політичний рух» та «політична асоціація», що сприяє унаочненню отриманих результатів.

Ключові слова: політична партія, суспільно-політичний рух, політична асоціація, громадська організація, групи інтересів.

Дослідження політичних партій, їхніх типів, функцій та ролі у суспільстві посідають ключове місце у політології. Така увага є цілком зрозумілою, оскільки політичні партії є вагомим інститутом демократичного суспільства. У цьому контексті політичні партії виступають зв'язковою ланкою у взаєминах громадяни-влада. Однак у демократичних суспільствах або тих, що перебувають на етапі переходу до демократії, також діють й інші організації громадян. Вони виступають виразниками інтересів певних груп чи займаються адвокацією конкретних змін чи політики. Ці організації можуть бути частиною ширших суспільно-політичних рухів або існувати паралельно. Врешті суспільно-політичні рухи часто перетворюються на політичні партії. Завдяки дослідженням німецько-американського політолога Герберта Кітшельта у західній політології розвинулося і все більшої уваги

набуває поняття партій-рухів (movement parties). Однак небагато досліджень аналізують взаємини та лінії розмежування між суспільно-політичними рухами та політичними партіями. Організаціям-виразникам певних груп інтересів чи політичним асоціаціям політологи приділяють значну увагу в рамках політологічних досліджень, однак рідко розглядають їх у контексті взаємин із політичними партіями. Таким чином, виникає потреба концептуалізації всіх трьох згаданих понять: «*політична партія*», «*суспільний рух*» та «*політична асоціація*». Саме ці питання є ключовим елементом дослідження цієї статті.

Попри те, що генезу політичних партій ми відносимо до позаминулого століття, теоретичне дослідження цього явища розвинулося лише на сто років пізніше. Більше того, політологи й досі не зупинилися на єдиному визначенні того, що таке політична партія. А різницю у визначеннях можна розглядати в межах різних підходів (так, виділяють структурний підхід (М. Дюверже, М. Острогорський), функціональний (Р. Макрідіс, У. Кротті, К. Лоусон), електоральний (Дж. Сарторі), структурно-функціональний (Дж. Лапаломбара, З. Нейманн, Ж.-Л. Кермонн) та ідеологічний (К. фон Бейме)). Дослідженням суспільних рухів та їхньої ролі у процесі демократизації займалися Ч. Тіллі, Дж. Маркофф, Р. Далтон, М. Кучлер, Д. Меєр, С. Тарроу, Р. Амінзаде. Роль громадських та політичних організацій у рамках транзиту до демократії виділяють у своїх дослідженнях Дж. Коен, Е. Арато, Р. Патнем. Серед українських дослідників політичні партії перебувають у фокусі дослідницького інтересу А. Романюка, О. Гараня, В. Шипунова, М. Чабанної, М. Кармазіної, М. Обушного. Суспільно-політичні рухи досліджують І. Гомза, В. Зубар, Л. Камінська.

Моріс Дюверже у своїй монументальній праці «Політичні партії» визначає політичні партії як «сукупність єдностей або ж множину розсіяних по країні малих об'єднань (секцій, комітетів, місцевих асоціацій), пов'язаних координаційними інститутами» [1, с. 59]. Таким чином, він робить акцент на *організаційній структурі партій*. У своїй пізнішій книзі «Політичні партії та групи тиску», опублікованій у 1972 році, він уже більш детально характеризує розмежування між партіями та групами тиску. Зокрема, там французький дослідник визначив партії як такі, що: 1) мають «за свою первинну мету завоювання влади або частки у її виконанні» та 2) залучають «свою підтримку з широкої бази», на відміну від груп тиску, які «представляють обмежену кількість осіб із особливим або приватним інтересом» [2, с. 166].

Німецько-американський дослідник Зигмунд Нейманн визначає політичну партію як «чітко сформовану організацію активних політичних агентів суспільства, яких непокоїть контроль урядової влади і які змагаються за громадську підтримку з іншою групою чи групами, що мають відмінні від їхнього погляди. Як така, вона (партія) є посередником, що поєднує суспільні сили та ідеології з офіційними урядовими інститутами і пов'язує їх з політичними діями всередині більшої політичної спільноти» [3, с. 352]. З. Нейманн наголошує як на чіткій організації, так і на прагненні контролювати владу, отже, його підхід можемо визначити як *структурно-функціональний*.

Італійський політолог Джованні Сарторі є автором так званого «мінімального» визначення партії. Згідно з ним, політична партія – це «політична група, яку можна ідентифікувати за офіційним ярликом, репрезентованим на виборах (вільних чи невільних), і яка спроможна просувати на виборах кандидатів на посади у державній службі» [4, с. 56]. Таким чином, Дж. Сарторі виділяє *електоральний аспект* визначення політичної партії. А уточненням про те, що вибори не обов'язково мають бути вільними, він включає у своє визначення також і партії з однопартійних систем.

Попри різноманіття визначень та підходів у межах теорії політичних партій, ми можемо зробити кілька узагальнень: *по-перше*, політична партія мусить мати орга-

нізовану структуру та мережу секцій по країні; *по-друге*, вона має певні цілі та плани, які спрямовані на завоювання влади та здійснення певного роду політики в межах цієї влади; *по-третє*, досягає вона цих цілей через участь у виборах. Щоправда, маємо також відзначити, що культурний та соціальний контекст кожного суспільства має вагомий вплив на формування політичних партій та те, які функції у політичній системі цього суспільства вони виконують. Крім того, політичні партії діють на підставі історичного досвіду [5].

Зважаючи на останні два твердження, особливої уваги потребує концептуалізація поняття «політична партія» в контексті співвідношення із поняттям «суспільно-політичний рух». Німецький дослідник Клаус фон Бейме вважає, що суспільно-політичні рухи пов'язані із політичними партіями тісніше, ніж з будь-якими іншими соціальними структурами [6, с. 17]. Американський дослідник Ф. Шміттер відзначає, що лінія розмежування між суспільно-політичними рухами, політичними асоціаціями та партіями є дуже нечіткою та змінною [7], а американсько-німецький політолог Г. Кітшелът наполягає, що всі ці три організації є основними рушіями вираження політичного інтересу та посередництва [8, с. 279].

Американський соціолог Джон Маркофф у своїй праці «Хвилі демократизації: суспільно-політичні рухи та політична зміна» визначає суспільно-політичні рухи як «відкритий, колективний, сталий виклик до звичних шляхів діяльності» [9, с. 26]. Дж. Маркофф відзначає, що такий рух може кинути виклик тому, яким чином вибираються ті, хто має владу у своїх руках [9, с. 26], а також тому, якими є взаємини між різними представниками владної верхівки. Український дослідник суспільно-політичних рухів Іван Гомза визначає це поняття як організаційну форму діяльності колективних акторів, яка спрямована на характер соціальної структури суспільства, політичні інститути, які її регулюють, чи культурні шаблони соціальної взаємодії [10, с. 12].

Американський соціолог Чарльз Тіллі розглядає суспільно-політичні рухи з точки зору історії. На його думку, суспільно-політичні рухи займають там особливе місце, і вони значно змінили те, яким чином люди беруть участь у політиці. Разом із С. Тарроу, Д. Макадамом Ч. Тіллі започаткував поняття «політика незгоди» (contentious politics) і вважає, що суспільно-політичний рух є проявом цієї політики. На його думку, суспільно-політичний рух має містити в собі три такі компоненти: 1) кампанії із колективними зверненнями до влади; 2) низку заходів, що репрезентують вимоги цього руху, зокрема спеціалізовані асоціації, громадські зустрічі, заяви в медіа та демонстрації; 3) презентацію важливості своєї справи для громадськості, власної єдності, чисельності та відданості своїй справі [11, с. 7].

Завдяки дослідженням Г. Кітшелъта ми можемо говорити про окремих тип політичних партій – партії-рухи (movement parties). На його думку, перехід від руху до партії характеризується зміною інституційної обстановки та вкладанням коштів в *організаційну інфраструктуру* колективних дій, а також процедури соціального вибору, що створюють певні «списки колективних уподобань», або ж звичною мовою – партійні програми. За Кітшелътом, партії-рухи – це коаліції політичних активістів, які виходять із суспільних рухів та намагаються застосувати організаційні та стратегічні практики соціальних рухів на арені партійної конкуренції [8, с. 280]. Дослідник також відзначає, що такі партії «намагаються йти подвійним шляхом, поєднуючи діяльність на полі формального демократичного змагання із позаінституційною мобілізацією, а політики натомість прагнуть мобілізувати підтримку як в інституційній, так і неформальній сферах» [8, с. 279]. Врешті-решт, такі партії в певний момент або перетворюються на класичні партії, або ж залишаються у такому гібридному форматі. Якщо партії вибирають другий варіант, то часто

мають проблеми, пов'язані із нечіткою організаційною структурою. Однак слід відзначити, що дослідження щодо партій-рухів Г. Кітшеля базується значною мірою на досвіді екологічного руху у Західній Європі, який частково інституціоналізувався у 70–80-і рр. ХХ ст. Часто суспільно-політичні рухи стають джерелом створення політичних партій під час процесу демократизації або боротьби із колоніальними режимами. Коли суспільно-політичний рух отримує перемогу, то йому доводиться «інституціоналізуватися» у вигляді партії. Далі такі партії не завжди можуть існувати у цьому форматі протягом тривалого часу, адже заради досягнення певної мети суспільно-політичні рухи можуть об'єднувати організації чи групи із не завжди близькими поглядами, але єдиною на той час метою – скинути чинний режим. Таким чином, такі партії також відзначаються проблемами у структурно-організаційному плані.

Для країн, що перебувають на етапі транзиту до демократії або лише нещодавно стали демократичними, суспільно-політичні рухи є важливими як власне актори процесу демократизації. Завдяки їм відбувається консолідація демократії [12; 13]. Дослідники суспільно-політичних рухів С. Тарроу, Д. Макадам [14, с. 533] зазначають, що інновації, до яких вдаються суспільно-політичні рухи, пізніше можуть використовувати організатори виборчих кампаній – «часто у більш інституціоналізованих формах». К. фон Бейме вважає, що одна із важливих ознак, яка відрізняє суспільно-політичний рух від політичної партії, – це те, що рух прагне творити зміни у суспільстві хвилями [6, с. 17]. Окрім того, за К. фон Бейме, партії є більш орієнтовані на державу, на відміну від інших суспільних утворень. Однак суспільно-політичні рухи є джерелом походження багатьох і політичних партій, і політичних асоціацій.

Коли ми говоримо про суспільно-політичний рух в історичній перспективі за Ч. Тіллі, то відзначаємо, що він має різні складники, зокрема політичні асоціації чи організації, що представляють певні групи інтересів. Такі організації відіграють важливу роль на початкових етапах демократизації. «Вони можуть виступати неформальними механізмами взаємної підтримки громадян, каналів для збору та поширення правдивої інформації, інтелектуальних центрів та дискусійних клубів опозиційного спрямування, інституційної основи для дисидентського чи правозахисного руху» [15, с. 21]. Врешті, вони можуть стати базою для розвитку політичної опозиції. Тобто різні політичні асоціації можуть виконувати роль складових ланок майбутньої партії.

С. Гантінгтон у своїй монументальній книзі «Політичний порядок у суспільствах, що змінюються» пропонує власну теорію розвитку партій, де такі політичні асоціації можуть бути її першим етапом. На його думку, процес розвитку партій включає в себе чотири етапи: фракціоналізацію, поляризацію, експансію та інституціоналізацію. На етапі фракціоналізації утворюються певні групи чи політичні об'єднання. Такі групи «можуть називатися партіями, але їм бракує тривалої організації та суспільної підтримки, які є сутністю партії» [16, с. 413]. У рамках цієї статті такі утворення можемо називати політичними асоціаціями. На другому етапі ці утворення, які можемо вже концептуалізувати як протопартії, формуються через організаційне об'єднання політичних фракцій. «Кожна фракція намагається подолати своїх теперішніх опонентів, встановлюючи союзи із опонентами минулого» і таким чином, на думку С. Гантінгтона, перетворюється на суспільну силу (social force). Фактично на цьому етапі ці об'єднані організації можуть творити певний суспільно-політичний рух. Таке ми теж можемо спостерігати на етапі боротьби з авторитарними режимами у постколоніальних країнах, коли різні організації об'єднувалися і творили рухи заради ефективнішої боротьби. На етапі експансії партії розширюються і виробляють організаційну структуру. Врешті на останньому етапі, завдяки інституціона-

лізації, ми можемо говорити про партію. Тоді, пройшовши етап участі у виборах, вона стає або домінуючою, або опозиційною партією.

Маємо, щоправда, відзначити, що з утворенням політичної партії, завдяки процесу інституціоналізації, суспільно-політичний рух не обов'язково відходить в історію [6]. Так, на прикладі постколоніальної Індії можемо говорити, що рух «свадеші» (ідея якого полягає у виробленні економічної незалежності Індії через бойкот насамперед британських товарів) не припинився після того, як Індійський національний конгрес отримав владу в Індії і став домінуючою партією. Так само і політичні асоціації існують паралельно із політичними партіями і діють у співпраці з ними. Такі організації часто використовують політичні партії як платформу для просування власних інтересів, не вбачаючи потреби участі у виборах задля цього. Політичні асоціації, за Р. Патнемом, сприяють стабільності демократії, а також дають змогу громадянам скеровувати свої запити та інтереси до політиків, які перешкоджають перевищенню своїх повноважень з боку самих політиків [17]. Натепер асоціації можуть набувати різних форм: як неурядові організації чи незареєстровані організації-виразники інтересів певних груп. Такі громадські чи політичні об'єднання є незамінними учасниками демократичного процесу у будь-якій країні, як і виразниками інтересів певних груп.

Важливим аспектом є також розрізнення політичних асоціацій та місцевих партій. Політичні асоціації часто можуть бути близькими за формою із місцевими партіями, однак можна також окреслити такі три типи відмінностей: 1) *структурний* – місцева політична партія, хоч і фокусується на місцевих проблемах, як і політична асоціація, однак має чітку розгалужену структуру; 2) *інтенціональний* – метою політичних партій є участь у владі, для того вони беруть участь у виборах. Політичні чи громадські організації прагнуть впливати на певні політичні рішення, не залучаючись до влади; 3) *охопленням* – місцева політична асоціація може фокусувати свою роботу довкола якогось одного вузького напрямку; місцева політична партія, аби пройти до місцевого парламенту, має вибирати широкий спектр політичних питань, за який відповідає, аби більше виборців були зацікавлені її вибрати.

Таблиця 1

Індикатор	Політична партія	Суспільно-політичний рух	Політична асоціація
Структура	Має чітку структуру, широко розгалужену і впорядковану мережу партійних ланок	Широкоохопний з нечіткою структурою. Різноманітні кампанії, зустрічі громадян та громадські об'єднання можуть бути складником руху	Невеликі об'єднання громадян з нечіткою структурою. Можуть бути частиною руху
Функції	Бере участь у виборах. Прагне творити зміни у суспільстві через участь у владі. Має чітку програму змін	Творить зміни хвилеподібно. Не завжди має чітку програму	Є найчастіше виразником певної вузької групи інтересів. Не бере участі у виборах
Мета	Прагне творити зміни у різних напрямках, але обмежується інтересами виборців	Як правило, має ширшу мету і програму. Більш глобальний	Прагне творити зміни лише в рамках свого вузького інтересу
Обсяг політичних інтересів	Мають широкоохопну політичну програму	Можуть мати як широкоохопний інтерес, так і стосуватися окремих вузьких напрямів	Має вузьке коло інтересів, конкретні політичні напрями, де прагне творити зміни

Таким чином, окресливши основні характеристики та основні точки перетину між суспільно-політичними рухами, політичними асоціаціями та політичними партіями, ми можемо виділити багаторівневу систему індикаторів, що дасть змогу нам чіткіше сформулювати кордони між цими трьома поняттями та концептуалізувати поняття «політична партія» (таблиця 1):

Структурний: політична партія має більш організовану структуру, її ланки є більш інституціоналізованими, на відміну від політичної асоціації чи суспільно-політичного руху. Своєю чергою політична асоціація є структурно меншою, аніж суспільно-політичний рух. Також політична партія, попри більш чітку структуру, зазвичай є меншою за суспільно-політичний рух.

Функціональний: політична партія, на відміну від суспільно-політичного руху чи політичної асоціації, прагне творити зміни через інститут виборів та має сталу програму змін, а не діє хвилеподібно як рух та хаотично як політична асоціація.

Інтенціональний – політичні партії менш глобальні ніж суспільно-політичні рухи. Так само політичні асоціації. Їх часто можна сплутати з місцевими партіями, але тут їх різниця у тому, що вони не беруть участь у виборах, бо не мають мету творити зміни інституційно.

Широкоохопність – політичні партії виробляють «широку» програму дій, яка стосуватиметься різних напрямів і різних політик, аби заохотити якомога більше виборців підтримати їх на виборах. Це не стосується політичних асоціацій чи суспільно-політичних рухів, які часто фокусуються на одній проблемі. Різниця між політичною асоціацією та суспільно-політичним рухом полягає у тому, що політична асоціація найчастіше якусь одну проблему чи інтерес розглядає локально, а суспільно-політичний рух виносить її на глобальний масштаб чи масштаб країни.

Політичні асоціації та суспільно-політичні рухи разом із політичними партіями є трьома основними «посередниками» у взаєминах громадяни-влада як у демократичних суспільствах, так і суспільствах, які лише прямують у цьому напрямі. Однак з теоретичної точки зору лінії, що позначають відмінності між цими трьома поняттями, є дуже нечіткими. Це можемо бачити як в історичному контексті – під час транзиту до демократії у Східній Європі, Латинській Америці та Індії, так і на практиці у сучасному постмодерному суспільстві. Завдяки визначенню основних характеристик та точок перетину така робота пропонує основні індикатори до визначення поняття «політична партія» через протиставлення із двома іншими «посередниками» – політичною асоціацією та суспільно-політичним рухом. Разом із тим ми пропонуємо таблицю, де охарактеризовано основні відмінності між цими трьома поняттями, що дасть змогу більш чітко їх визначати в межах подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Дюверже М. Политические партии. Москва : Академический Проект, 2002. 558 с.
2. Finifter A.W. Political Science: The State of the Discipline II. Washington, D.C.: American Political Science Association, 1993, 535 p.
3. Neumann S. Toward a Comparative Study of Political Parties. *Comparative Politics: A Reader* / ed. by Eckstein H. and Apter D.E. New York : The Free Press, 1963. Pp. 351–367.
4. Sartori G. Parties and party systems: A framework for analysis. ECPR Press, 2005. 343 p.
5. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 325 с.
6. Von Beyme K. Parteien im Wandel. Von den Volksparteien zu den professionalisierten Wählerparteien. Wiesbaden : Westdeutsche Verlag, 2000. 224 p.
7. Schmitter P.C. Intermediaries in the Consolidation of neo-Democracies: The Role of Parties, Associations and Movements. *Working Paper* No. 130. Barcelona : European University Institute, 1997. URL: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/15066.pdf>.

8. Kitschelt H. Movement parties. Handbook of Party Politics / ed. by Katz R., Crotty W. London : Sage Publications, 2005. Pp. 278–290.
9. Markoff J. Waves of Democracy: Social Movements and Political Change. London : Paradigm Publishers, 2015. 223 p.
10. Гомза І. Суспільно-політичні рухи : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 176 с.
11. Tilly Ch. Social Movements 1768–2004. London : Paradigm Publishers, 2004. 194 p.
12. Diamond L. Developing Democracy: Toward Consolidation. Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 1999. 366 p.
13. O'Donnell G., Schmitter P.C. Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
14. Tarrow, S., McAdam D. Ballots and barricades: On the reciprocal relationship between elections and social movements. *Perspectives on Politics*. 2010. No. 8(02). Pp. 529–542.
15. Павроз А.В. Развитие гражданских ассоциаций как фактор консолидации демократии. *ПОЛИТЭКС*. 2016. № 4, Том 12. С. 19–32.
16. Huntington S.P. Political Order in Changing Societies. Yale University Press, 2006. 488 p.
17. Патнэм Р. Чтобы демократия сработала: гражданские традиции в современной Италии. Москва : Ad Marginem, 1996. 287 с.

**POLITICAL PARTIES, SOCIAL MOVEMENTS AND POLITICAL ASSOCIATIONS
IN THE DEMOCRACY CONSOLIDATION PROCESS.
THE PROBLEM OF CONCEPTUALIZATION**

Olha Morgunyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The article deals with the role social movements and political associations play in the development of political parties both in democratic societies and in those that are in the process of democratization. In particular, the issue is considered during the analysis of S. Huntington's party development theory. Special attention in the article is also paid to the relationship that all three organizations maintain in the process of democracy consolidation, where social movements and political associations can both be a source of origin of a political party and coexist with it. Political associations as well could emerge as a part of the social movement. As the lines demarcating the definitions of terms "political party", "social movement" and "political association" are blurred, particular attention is paid to the comparison of the two pairs of terms: "political party" vs. "social movement" and "political party" vs. "political association". In the context of the first pair, H. Kitschelt's concept of movement parties is analyzed as both the hybrid and transitional form of such organization. In the context of the pair "political party" vs. "political association", three types of differences are proposed that draw the line between a political association and a local party. Since there is no single definition of terms "political party" and "social movement", the article analyzes them in the context of different approaches. Thus, the article considers structural approach to the definition of the political parties by M. Duverger, structural-functional by S. Neumann and electoral by G. Sartori. In the context of social movement concept, the article considers definitions of Ch. Tilly, J. Markoff and I. Homza. As a result, indicators are proposed that allow to outline the difference between political party, social movement and political association and conceptualize the term "political party". Four indicators (structure, functions, purpose and scope of political interests) make it possible to determine whether an organization is a political party or is still a social movement or political association. The article also presents a table comparing the concepts of political party, social movement and political association, which helps to illustrate the results.

Key words: political party, social movements, political association, civic organization, interest groups.